

Biuletyn Prawa Karnego nr 11/10

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawiera także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawia omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszczone są bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeniach.

3. Legislacja

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu. Prezentowane są zarówno projekty aktów normatywnych, jak i informacje umożliwiające zapoznanie się z przebiegiem dyskusji wokół tych projektów. W dziale tym przedstawiane są także opinie sporządzane w toku prac legislacyjnych przez upoważnione podmioty.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane są opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane są aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane są także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

6. Przegląd książek i czasopism

W dziale tym anonsowane są nowe publikacje z zakresu prawa karnego.

Zarówno bieżący, jak i poprzednie numery Biuletynu, są umieszczone na stronie internetowej Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Ze względów redakcyjnych do cytowanych w Biuletynie orzeczeń wprowadzane są niekiedy dodatkowe zwroty lub zdania. Owe uzupełnienia wpisywane są nie kursywą, lecz zwykłą czcionką i umieszczane w nawiasach.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

Włodzimierz Wróbel
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego
bsakww@sn.pl

Spis treści

1. Orzecnictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa	4
1.1. Uchwały i postanowienia – KZP.....	4
1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.....	4
1.2.1. <i>Przyjmowanie powrotu oskarżonego do przestępstwa w przypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary</i>	<i>4</i>
1.2.2. <i>Zasady wymiaru kary łączne przy ponownym jej orzekaniu.....</i>	<i>5</i>
1.2.3. <i>Odszkodowanie za utracony na skutek przestępstwa samochód</i>	<i>6</i>
1.2.4. <i>Zakaz wydania wyroku nakazowego wobec osoby pozbawionej wolności</i>	<i>8</i>
1.2.5. <i>Poświadczenie przez stronę umowy nieprawdy w dokumencie odnoszącym się do tego stosunku cywilnoprawnego.....</i>	<i>10</i>
1.2.6. <i>Rola przewodniczącego składu orzekającego w kontekście wyjaśniania okoliczności sprawy.....</i>	<i>11</i>
1.2.7. <i>Rozstrzygnięcia podlegające zaskarżeniu.....</i>	<i>13</i>
1.2.8. <i>Możliwość zaskarżenia postanowienia o przyznaniu wynagrodzenia za obronę z urzędu w przypadku niewniesienia kasacji przez adwokata</i>	<i>14</i>
1.2.9. <i>Ocena stopnia społecznej szkodliwości czynu</i>	<i>16</i>
1.4. Zagadnienia prawne	20
1.4.1. <i>Sygn. akt I KZP 24/10 – Skład 7 sędziów.....</i>	<i>20</i>
1.4.2. <i>Sygn. akt I KZP 23/10 – Skład 7 sędziów.....</i>	<i>21</i>
1.4.3. <i>Sygn. akt I KZP 25/10.....</i>	<i>21</i>
1.4.4. <i>Sygn. akt I KZP 26/10.....</i>	<i>21</i>
1.4.5. <i>Sygn. akt I KZP 27/10.....</i>	<i>21</i>
1.4.6. <i>Sygn. akt I KZP 28/10.....</i>	<i>22</i>
1.4.7. <i>Sygn. akt I KZP 29/10.....</i>	<i>22</i>
1.4.8. <i>Sygn. akt I KZP 31/10.....</i>	<i>22</i>
1.4.9. <i>Sygn. akt I KZP 32/10.....</i>	<i>22</i>
1.4.10. <i>Sygn. akt I KZP 33/10.....</i>	<i>23</i>
2. Orzecnictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego	24
2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego.....	24
2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego	24
2.2.1. <i>Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (SK 18/10).....</i>	<i>24</i>
2.2.2. <i>Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)</i>	<i>24</i>
2.2.3. <i>Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)</i>	<i>24</i>
2.2.4. <i>Penalizacja zachowań dotyczących przedmiotów będących nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej – art. 256 § 2-4 k.k. (K 11/10).....</i>	<i>25</i>
2.2.5. <i>Przeciwdziałanie narkomanii; pojęcie "znaczej ilości" (P 20/10)</i>	<i>25</i>
2.2.6. <i>Wykroczenia; zasady zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (P 16/10).....</i>	<i>25</i>
2.2.7. <i>Właściwość sądu apelacyjnego w zakresie wniosku o wznowienie postępowania. Brak zażalenia na orzeczenie sądu apelacyjnego (SK 23/10).....</i>	<i>25</i>
2.2.8. <i>Orzekanie grzywny na podstawie Prawa lotniczego (P 43/10)</i>	<i>25</i>

2.2.9.	<i>Wyłączenie z mocy prawa sędziego od udziału w sprawie, jeżeli brał już udział w wydaniu orzeczenia w postępowaniu odwoławczym (SK 27/10)</i>	26
2.2.10.	<i>Postępowanie karne: wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia i brak możliwości przywrócenia terminu (SK 28/10)</i>	26
2.2.11.	<i>Prawo oskarżonego do wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (SK 26/10)</i>	26
3.	Legislacja:	27
3.1.	Akty normatywne dotyczące prawa karnego	27
3.1.2.	<i>Wchodzą w życie:</i>	27
5.	Informacja międzynarodowa	28
5.1.	Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	28
5.1.1.	<i>Ochrona wyznania skazanego</i>	28
6.	Przegląd książek i czasopism	31
6.1.	Przegląd książek	31
6.2.	Przegląd czasopism	31

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

du Audi 80, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Odwoławczego, jest nieustalona (zarzut oznaczony jako 3).

Sąd Rejonowy w K., w wyroku z dnia 1 września 2008 r., na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec Jerzego Pawła M. częściowy obowiązek naprawienia szkody na rzecz Henryka C., poprzez zapłatę kwoty 500 PLN (pkt IV wyroku). Przyjął jednocześnie, że samochód Audi 80, którego zaboru w celu przywłaszczenia dopuścił się oskarżony Jerzy Paweł M., stanowiący współwłasność braci Henryka i Łukasza C., przedstawiał sobą wartość 19.000,- PLN (pkt I wyroku).

W wyniku kontroli odwoławczej powyższego wyroku, Sąd Okręgowy w K. dokonał jego zmiany poprzez przyjęcie, że wartość przedmiotowego samochodu jest nieustalona, z tym, że przekracza kwotę 250 PLN. Utrzymując zaskarżony wyrok w mocy w pozostałym zakresie, Sąd Okręgowy nie dokonał jednocześnie korekty wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie obowiązku naprawienia szkody nałożonego na oskarżonego na rzecz Henryka C. Tym samym, na skutek zmiany wyroku dokonanej w instancji odwoławczej, doszło do oczywistej sprzeczności w wyroku. Rację ma zatem autor kasacji, gdy twierdzi, że nieprawidłowe było utrzymanie wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie nałożonego obowiązku naprawienia szkody, skoro – jak przyjął Sąd odwoławczy – wartość przedmiotowego samochodu pozostała nieustalona.

Powyższe spostrzeżenie prowadzi do uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K., w zakresie utrzymania w mocy zawartego w wyroku Sądu Rejonowego w K. rozstrzygnięcia w przedmiocie obowiązku naprawienia szkody, nałożonego na Jerzego Pawła M. wobec Henryka C.

Rozstrzygnięcie następcze w przedmiocie przekazania sprawy – w uchylonym zakresie – do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. uzasadnione jest wskazanymi poniżej okolicznościami.

Nakładając obowiązek częściowego naprawienia szkody na rzecz Henryka C., Sąd Rejonowy w K. wyszedł z założenia, że orzeczenie takie nie jest dopuszczalne względem drugiego z pokrzywdzonych, współwłaściciela samochodu Audi 80, Łukasza C. Wytoczył on bowiem przeciwko Jerzemu Pawłowi M. powództwo cywile o zapłatę kwoty 19.000,- PLN tytułem odszkodowanie za utracony samochód. Na przeszkodzie takiemu rozstrzygnięciu stał zatem art. 415 § 5 zdanie drugie k.p.k., według którego obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.

Pisemnie ustosunkowując się do wywiedzionej w sprawie kasacji prokurator Prokuratury Okręgowej w K., dostrzegając konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku w części odnoszącej się do orzeczonego na rzecz Henryka C. obowiązku naprawienia szkody, wyraził przekonanie, że nie jest niezbędne wydawanie jakiegokolwiek orzeczenia następczego, albowiem całe roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem postępowania cywilnego. Stanowisko to poparła na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej.

Rozważając przedmiotową kwestię, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że wydanie orzeczenia następczego o uchyleniu – w stosownej części – zaskarżonego wyroku, pociąga za sobą konieczność przekazania sprawy – w tej części – Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Założenie przyjęte przez Sąd Rejonowy w K. było słuszne. Toczące się postępowanie cywilne o odszkodowanie za utracony samochód Audi 80 stoi na przeszkodzie jedynie nałożeniu obowiązku naprawienia szkody na rzecz Łukasza C., który jest stroną tego postępowania cywilnego. Zakres zawisłości sporu w postępowaniu cywilnym jest bowiem wyznaczony granicami

Zaskarżony wyrok rzeczywiście wydano z rażąco obrazą wskazanego w podniesionym w kasacji zarzucie przepisu postępowania.

Stosownie do treści art. 501 pkt 1 k.p.k. wydanie wyroku nakazowego jest niedopuszczalne w stosunku do osoby pozbawionej wolności w tej lub innej sprawie. Tymczasem Mirosław S. był w niniejszej sprawie pozbawiony wolności. W dniu 21 maja 2009 r. o godzinie 17.30 został on bowiem przez funkcjonariuszy policji zatrzymany jako osoba podejrzana o kierowanie w tym dniu samochodem w stanie nietrzeźwości (to jest o czyn będący przedmiotem rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu), a następnie został – po przedstawieniu zarzutu i przesłuchaniu w charakterze podejrzanego – zwolniony w dniu 22 maja 2009 r. o godzinie 12.00. Zdarzenia te zostały odnotowane w dokumentach znajdujących się na kartach 4 i 5 akt sprawy.

Zgodnie z przywołanym na wstępie przepisem art. 501 pkt 1 k.p.k. nie można więc było wydać zaskarżonego wyroku nakazowego, bowiem wobec wspomnianego zatrzymania oskarżonego w toku prowadzonego w sprawie postępowania, zaistniała bezwzględna przesłanka negatywna uniemożliwiająca taki sposób rozstrzygnięcia.

Pozbawieniem wolności w rozumieniu tego przepisu jest przecież każde, wynikające z decyzji właściwego organu, uniemożliwienie osobie swobodnego poruszania się. Przy czym nie ma znaczenia – dla określenia zakresu owego ustanowionego w art. 501 pkt 1 k.p.k. zakazu – podstawa prawna danego pozbawienia wolności, a istotny i wystarczający dla zastosowania tej normy jest sam fakt, że dana osoba „jest (była) pozbawiona wolności w tej lub innej sprawie”. W piśmiennictwie i judykaturze trafnie podkreśla się bowiem potrzebę szerokiego interpretowania użytego w przepisie art. 501 pkt 1 k.p.k. pojęcia „pozbawienie wolności”, przede wszystkim ze względu na gwarancyjny charakter tej normy. Stąd też brak jest normatywnych podstaw ku temu by „zatrzymanie” z racji na jego krótkotrwałość z niego wyłączyć. W postępowaniu nakazowym nie są dopuszczalne odstępstwa od tej przesłanki, przewidziane w postępowaniu uproszczonym (art. 325c pkt 1 in fine k.p.k.) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2007 r., IV KK 142/07, Lex nr 296712 i głosę do tego wyroku S. Durczak-Żochowskiej, PiP 2009, z. 12, s. 130; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 19/05, OSNKW 2005 z. 9, poz. 75 i glosa do niego S. Cory – PS 2006, z. 7-8, s. 237).

Określony w art. 501 pkt 1 k.p.k. zakaz wydania wyroku nakazowego nie ogranicza się do osoby pozbawionej wolności (w tej lub innej sprawie) w czasie wyrokowania. Ma on zastosowanie również do osoby, która w tym czasie nie jest pozbawiona wolności, lecz była jej pozbawiona wcześniej, w toku prowadzonego w sprawie postępowania. Ustawa nie różnicuje bowiem sytuacji procesowej osoby, w jakiej znajduje się ona w chwili wydania wyroku nakazowego, lecz stwierdza ogólnie, że chodzi o osobę, którą „pozbawiono wolności w tej lub innej sprawie”. Punktem odniesienia dla „pozbawienia wolności” nie jest więc aktualny etap postępowania, lecz całe postępowanie w sprawie, w której wydaje się wyrok nakazowy.

W konsekwencji uznać należy, że zastosowanie wobec oskarżonego trybu nakazowego ze względu na wcześniejsze jego pozbawienie wolności, w toku trwającego w tej sprawie postępowania poprzez zatrzymanie, nie było – zgodnie z treścią art. 501 pkt 1 k.p.k. – dopuszczalne. Sąd Rejonowy wydając w tym trybie zaskarżony wyrok tym samym rażąco naruszył przepis statuujący ujemną przesłankę szczególną. Oczywisty jest przy tym istotny wpływ tego uchybienia na treść zaskarżonego wyroku. Doszło wszak do naruszenia przepisu o charakterze gwarancyjnym, mającym na celu zapewnienie oskarżonemu pełnej i rzeczywistej ochrony jego praw (i tak już ograniczonych brakiem rozprawy) oraz wyeliminowanie jakichkolwiek, choćby potencjalnych przeszkód mogących mu utrudnić prowadzenie obrony (por. J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn: Kodeks postępo-

1.2.7. Rozstrzygnięcia podlegające zaskarżeniu

przepisy: art. 425 § 3 k.p.k.

hasła: Zażalenie

Postanowienie z dnia 15 grudnia 2010 r., IV KZ 72/10

Teza:

Stosownie (...) do art. 425 § 3 k.p.k. odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia, które naruszają jego prawa lub szkodzą jego interesom procesowym. Ów interes prawny, jako warunek uznania danego skarżącego za uprawnionego do wniesienia środka odwoławczego, należy zaś wiązać bezpośrednio z określonym rozstrzygnięciem, a nie z innymi orzeczeniami będącymi konsekwencją procesową, jakie może lub mogło ono wywołać bądź wywołało.

W odniesieniu do postanowienia o przyznaniu (...) obrońcy od Skarbu Państwa wynagrodzenia za (...) opinię (o braku podstaw do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania), żalący się nie ma bezpośrednio interesu prawnego w jego zaskarżeniu.

Z uzasadnienia:

„Zaskarżonym zarządzeniem odmówiono przyjęcia zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Apelacyjnego, przyznające adwokatowi ustanowionemu z urzędu wynagrodzenie za sporządzenie opinii o braku podstaw do wznowienia procesu uprzednio zakończonemu prawomocnie wobec skarżącego o czyn z art. 218 k.k., uznając go za osobę nieuprawnioną z uwagi na brak interesu prawnego w zaskarżeniu. W zażaleniu na tę odmowę skarżący podniósł, że praca, jaką wykonał adwokat była skierowana przeciwko niemu, gdyż nie dopuściła do wznowienia procesu, przeto zasługuje na odrzucenie i nie powinna być opłacona, gdyż w ten sposób interes skarżącego „został wylany z kąpielą”. Żalący wnosił w związku z tym o uchylenie zarządzenia i ustanowienie mu nowego obrońcy z urzędu.

Rozpoznając to zażalenie Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne. Stosownie bowiem do art. 425 § 3 k.p.k. odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia, które naruszają jego prawa lub szkodzą jego interesom procesowym. Ów interes prawny, jako warunek uznania danego skarżącego za uprawnionego do wniesienia środka odwoławczego, należy zaś wiązać bezpośrednio z określonym rozstrzygnięciem, a nie z innymi orzeczeniami będącymi konsekwencją procesową, jakie może lub mogło ono wywołać bądź wywołało. Te ostatnie bowiem są odrębnie zaskarżalne. W efekcie opinii obrońcy, ustanowionego w tej sprawie z urzędu dla rozważenia podstaw do wznowienia postępowania, o braku takich podstaw, doszło następnie do odmowy przyjęcia osobistego wniosku skazanego o wznowienie i na tę decyzję procesową skarżący żalił się odrębnie do Sądu Najwyższego w sprawie IV KZ 68/10, gdyż miał w tym interes prawny. Jednak w odniesieniu do postanowienia o przyznaniu owemu obrońcy od Skarbu Państwa wynagrodzenia za wskazaną wyżej opinię, żalący się nie ma bezpośrednio interesu prawnego w jej zaskarżeniu. Dotyczy ono bowiem jedynie kosztów związanych z czynnością obrońcy, które ponosi Skarb Państwa, a nie skarżący. To, że jego zdaniem obrońca ten działał na jego niekorzyść, gdyż nie doprowadził do wznowienia procesu, nie ma żadnego znaczenia, gdyż to nie kwestia wznowienia lub niewznowienia postępowania jest teraz przedmiotem rozstrzygnięcia, lecz wynagrodzenie dla adwokata z urzędu, które wchodzi przy tym w ciężar wydatków ponoszonych przez Państwo i nigdy nie obciąża wprost żalącego się. Tym samym słusznie

wokata z urzędu dla wniesienia takiego środka. Wywodząc w ten sposób skarżący wnosił o rozstrzygnięcia tego zagadnienia i uchylenie zarządzenia.

Rozpoznając to zażalenie Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Środek ten nie jest zasadny. To, że postanowienie o kosztach jest zaskarżalne zażaleniem i że zażalenie, co do zasady, przysługuje stronom, nie oznacza, że każda strona może zawsze skarżyć takie postanowienie. Warunkiem podstawowym jest tu bowiem istnienie interesu prawnego danej strony w zaskarżeniu określonego orzeczenia, gdyż wolno jej skarżyć tylko te rozstrzygnięcia, które naruszają prawa i interesy tej strony (art. 425 § 3 k.p.k.). Przedmiotem postanowienia z dnia 1 września 2010 r. było jedynie przyznanie adwokatowi, wyznaczonemu z urzędu – na wniosek samego skarżącego – dla rozważenia sporządzenia i wniesienia kasacji w jego sprawie, wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną. Ta zaś nie musi polegać tylko na sporządzeniu i wniesieniu takiego środka, ale także na wyjaśnieniu, po zapoznaniu się ze sprawą, iż jako podmiot fachowy nie dostrzega podstaw do wywiedzenia kasacji. Wymóg zasądzenia wówczas adwokatowi wynagrodzenia od Skarbu Państwa wynika zarówno z przepisów Kodeksu postępowania karnego (art. 618 § 1 pkt 18), jak i z rozporządzenia wykonawczego do tego kodeksu z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm. – § 14 ust. 4 pkt 2). Zasądzenie takie nie obciąża przy tym osoby, której powołano obrońcę z urzędu, ale jedynie Skarb Państwa. Tym samym przyznanie takiemu obrońcy owego wynagrodzenia, jak i jego rozmiar, nie dotyczą w ogóle interesów procesowych strony. To zaś oznacza, że nie jest spełniony wskazany wcześniej warunek interesu w zaskarżeniu, od którego uzależniona jest możliwość skutecznego wniesienia środka odwoławczego przez stronę. Skarżący nie był zatem osobą uprawnioną do wystąpienia z zażaleniem na wskazane postanowienie, a to nakazywało odmówić przyjęcia jego środka odwoławczego (art. 429 § 1 k.p.k.), co też słusznie uczyniono. Prawo do zażalenia się na zarządzenie o odmowie przyjęcia nabył zaś tylko dlatego, że owa odmowa dotyczyła go już bezpośrednio (art. 459 § 3 w zw. z art. 466 § 1 k.p.k.).

Należy zauważyć, że fakt, iż ustanowiony z urzędu obrońca nie dopatrył się podstaw do kasacji – a są one ograniczone, gdyż nie jest już środek odwoławczy, lecz nadzwyczajny środek zaskarżenia dotyczący prawomocnych wyroków – nie godzi w prawo strony do wniesienia skutecznego środka zaskarżenia, gdyż nie stoi to na przeszkodzie, aby strona poprzez obrońcę z wyboru wystąpiła z takim środkiem. O tej możliwości skarżącego poczyniono, ale z niej nie skorzystał. Prawo strony niezamożnej do powołania jej adwokata z urzędu nie oznacza zaś powołania jej takowego do wniesienia kasacji, tylko dlatego, że tak sobie ona życzy, skoro – jak wskazano – podstawy tej skargi są ściśle określone i obejmują jedynie obrazę prawa i to bynajmniej nie każdą (art. 523 § 1 k.p.k.). Prawo domagania się obrońcy z urzędu przez niezamożnego oznacza jedynie żądanie ustanowienia go stronie, ale dla rozważenia wniesienia kasacji, a więc zbadania, czy są powody do sporządzenia takiego środka zaskarżenia i sporządzenia go, ale tylko wtedy, gdy ów adwokat dostrzega owe powody w realiach danej sprawy. To, że w ocenie samej strony miało miejsce naruszenie prawa nie oznacza jeszcze, iż ono rzeczywiście nastąpiło, a nawet jeżeli tak, to czy jest to taka obraza prawa, która stanowi podstawę do kasacji. Ustanawianie zaś obrońcy z urzędu opiera się generalnie na zaufaniu do instytucji adwokata, jako podmiotu fachowego, który jako taki oceni istnienie podstaw do kasacji w interesie danej strony, a nie – jak przy obronie z wyboru – na zaufaniu do określonego indywidualnie przedstawiciela tego zawodu. Prawo strony niezamożnej do domagania się obrońcy z urzędu nie oznacza zatem prawa do powołania jej adwokata, który wniesie kasację, gdyż ona chce aby ją wniósł, lecz do ustanowienia jej obrońcy, który rzetelnie przeanalizuje, czy istnieją ku temu podstawy, i wystąpi ze skargą, jeżeli stwierdzi ich istnienie. Tym samym uznanie przez obrońcę ustanowionego z urzędu, że brak jest pod-

szkodę Koncernu Energetycznego S.A. E. w K., tj. popełnienia czynu z art. 278 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k. W toku postępowania przygotowawczego zasięgnięto opinii biegłych lekarzy psychiatrów co do stanu zdrowia psychicznego podejrzanego i jego zdolności rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem. Biegli orzekli, że Tadeusz D. cierpi na chorobę psychiczną (schizofrenię paranoidalną), odnośnie zarzucanego czynu miał całkowicie zniesioną zdolność rozpoznania znaczenia czynu, jak i do pokierowania swoim postępowaniem – w myśl art. 31 § 1 k.k. oraz że zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że może on popełnić taki sam lub podobny czyn karalny. W związku z tym prokurator wystąpił na podstawie art. 324 k.p.k. do właściwego sądu o umorzenie postępowania karnego przeciwko Tadeuszowi D. wobec niepopełnienia przestępstwa i zastosowanie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie leczniczym.

Sąd Rejonowy w K., po zasięgnięciu nadto opinii biegłego psychologa, w uwzględnieniu tego wniosku postanowieniem z dnia 4 marca 2010 r. na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie karne prowadzone przeciwko Tadeuszowi D., a na podstawie art. 94 § 1 k.k. tytułem środka zabezpieczającego orzekł umieszczenie podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Zażalenie na to postanowienie wniósł obrońca podejrzanego. Zarzucił „naruszenie prawa materialnego, a to art. 94 § 1 k.k. oraz art. 115 § 2 k.k. poprzez ich błędną wykładnię i niezasadne przyjęcie, że czyn, jakiego dopuścić miał się podejrzany charakteryzuje się znacząco społeczną szkodliwością oraz że jedynym środkiem, który pozwoli zapobiec popełnieniu przez podejrzanego w przyszłości czynów karalnych jest jego izolacja poprzez umieszczenie w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, podczas gdy wystarczającym byłoby zastosowanie leczenia ambulatoryjnego”.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy na podstawie art. 324 § 2 k.p.k. sprawy do dalszego prowadzenia Prokuratorowi Rejonowemu w K.

Sąd Okręgowy w Ś. postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2010 r. nie uwzględnił zażalenia i utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Kasację od prawomocnego postanowienia Sądu odwoławczego wniósł na podstawie art. 521 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich – na korzyść Tadeusza D. Orzeczeniu zarzucił „rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k., polegające na nienależytym rozpoznaniu przez Sąd drugiej instancji zarzutów postawionych w zażaleniu obrońcy podejrzanego Tadeusza D., w którym wskazano na naruszenie przez Sąd pierwszej instancji art. 94 § 1 k.k. oraz art. 115 § 2 k.k., co skutkowało utrzymaniem w mocy zaskarżonego orzeczenia, pomimo że orzeczenie Sądu meriti wydane zostało z naruszeniem art. 94 § 1 k.k. poprzez zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia podejrzanego w zakładzie psychiatrycznym, w sytuacji, gdy poprawna wykładnia przesłanek określonych w powołanym przepisie wyłącza możliwość zastosowania tego środka zabezpieczającego wobec podejrzanego Tadeusza D.”.

Autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Ś. do ponownego rozpoznania, nadto o wstrzymanie, na podstawie art. 532 § 1 k.p.k., wykonania orzeczenia.

Z akt sprawy wynika, że z powodu braku wolnych miejsc Tadeusz D. dotąd nie został umieszczony w wyznaczonym zakładzie leczniczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sposób zredagowania zarzutu, który stawia kasacja, nasuwa uwagi krytyczne, bowiem wskazując na naruszenie prawa procesowego przez Sąd Okręgowy poprzez nienależyte rozpoznanie zarzutów postawionych w zażaleniu obrońcy podejrzanego, sygnalizuje jednocześnie zaistniałą w sprawie obrazę prawa materialnego, niewątpliwie rażącą i mającą wpływ na treść orzeczenia, co prawda pierwotnie zaistniałą na poziomie Sądu pierwszej instancji, jednak na zasadzie tzw. efektu przeniesienia, dotyczącą też orzeczenie zaskarżone kasacją. W istocie więc skarżący podnosi oba wymienione uchybienia, chociaż nie ulega wątpliwości, że obraza prawa materialnego powinna być sygnalizowana w ramach samoistnego zarzutu oraz nie można mówić o takiej obrazie, gdy wadliwość orzeczenia jest wynikiem naruszenia przepisów prawa procesowego. Dodatkowo można zauważyć, że jeżeli Autor kasacji uważa, iż poprawna wykładnia przesłanek określonych w art. 94 § 1 k.k. wyklucza możliwość umieszczenia Tadeusza D. w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, powinien uzasadnić, dlaczego za celowe uważa ponowne rozpoznanie sprawy przez Sąd Okręgowy, a nie definitywne zakończenie postępowania w przedmiocie zastosowania środka zabezpieczającego przez Sąd Najwyższy.

Treść całej kasacji, a więc także jej części motywacyjnej, każe jednak przyjąć, że skarżący zmierzał przede wszystkim do wykazania naruszenia przez Sąd odwoławczy przepisu art. 433 § 2 k.p.k., natomiast pogląd o merytorycznej wadliwości wydanego rozstrzygnięcia zaprezentował niejako na marginesie, poza głównym nurtem argumentacji, i nie dążył do uzyskania w tym zakresie stanowiska Sądu Najwyższego. Odnosząc się zatem tylko do zarzutu naruszenia przez Sąd odwoławczy przepisu prawa procesowego należy stwierdzić, że jest on oczywiście zasadny, co zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k. dało możliwość uwzględnienia kasacji na posiedzeniu bez udziału stron.

Zażalenie, którym obrońca podejrzanego zaskarżył postanowienie wydane przez Sąd meriti, zostało opracowane nader starannie i zawierało szereg argumentów, zmierzających do wykazania, że brak jest podstaw do stosowania wobec podejrzanego najbardziej dolegliwego środka zabezpieczającego. Skarżący m.in. podnosił, że środek ten, ingerujący w sferę wolności jednostki, należy stosować z najdalej posuniętą ostrożnością, traktując go jako ultima ratio pozbawienia wolności oraz że Kodeks karny stoi na gruncie proporcjonalności związanego z tym środkiem pozbawienia wolności do wagi popełnionego czynu. Nie uzasadnia więc stosowania wspomnianego środka popełnienie „drobnego” ani nawet „średniego” przestępstwa (czynu zabronionego). Wobec tego, że umieszczenie sprawcy w zamkniętym zakładzie leczniczym jest możliwe wyłącznie w razie stwierdzenia, że popełnił on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości, obrońca wskazywał na konieczność przeprowadzenia dogłębnej oceny, czy przesłanka ta zaistniała w przypadku czynu zarzucanego podejrzanemu i twierdził, że ocena ta nie została przeprowadzona przez Sąd Rejonowy z należytą wnikliwością. Odwoływał się też obrońca do judykatury, w tym do orzecznictwa Sądu Najwyższego, na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r. dopuszczającego stosowanie internacji w razie stwierdzenia, że zachodzi znaczne prawdopodobieństwo dopuszczenia się przez podejrzanego czynu zabronionego przeciwko życiu lub poważnego czynu zabronionego przeciwko zdrowiu (postanowienie z dnia 15 października 1990 r., I KZ 151/90) oraz do późniejszego orzeczenia wskazującego, że decyzja o umieszczeniu podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym powinna zostać wydana wtedy, gdy w razie sądenia tego podejrzanego jako sprawcy poczytalnego, wymierzenie mu kary bezwzględnie pozbawienia wolności jawiło się jako rozstrzygnięcie jedynie słuszne i sprawiedliwe, a tylko szczególne okoliczności czynu uzasadnią stosowanie wspomnianego środka zabezpieczającego, gdyby sąd uznał, że do osiągnięcia celów postępowania wystarczająca będzie kara o charakterze wolnościowym (w tym kontekście obrońca wymienił postanowienie – błędnie określając je jako wyrok – z dnia 18 lutego 2009 r., IV KK 306/08, chociaż powinien od-

wołać się do wyroku z dnia 5 lutego 2009 r., II KK 252/08, LEX Nr 491593, Prok. i Pr. – wkł. 2009/9/5).

Treść uzasadnienia zaskarżonego kasacją orzeczenia wskazuje, że do tych argumentów zażalenia Sąd odwoławczy odniósł się bardzo powierzchownie, względnie zupełnie je pominął, zatem nie można przyjąć, że „rozważył wszystkie wnioski i zarzuty wskazane w środku odwoławczym” (wymóg art. 433 § 2 k.p.k.). Poprzestał na stwierdzeniu, że „Sąd Rejonowy wykazał, iż w przypadku podejrzanego Tadeusza D. zaistniały wszystkie przesłanki ustawowe z art. 94 § 1 k.k., niezbędne dla zastosowania środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym”, przy czym podzielił Sąd Okręgowy pogląd, że stopień społecznej szkodliwości czynu jest znaczny, „a to nie oczywiście z uwagi na wartość mienia będącego przedmiotem kradzieży, ale sposób i okoliczności popełnienia czynu (art. 115 § 2 k.k.), a więc czyn ciągły, przerwany wbrew woli podejrzanego, realizowany wielokrotnie przez Tadeusza D. już w przeszłości, a co nie mniej istotne podejrzany tkwi w przekonaniu o słuszności przedsięwziętych działań”.

Taki sposób odniesienia się do argumentów zażalenia, nie uwzględniający ściśle treści art. 115 § 2 k.k., po części jest nietrafny (nawiązuje do okoliczności niewymienionych w tym przepisie), po części niewystarczający. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu przepis ten nakazuje brać pod uwagę i inne okoliczności, w tym rodzaj i charakter naruszonego dobra oraz rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody. Sąd ad quem nie powinien zatem uznać za nieistotny fakt, że w rozpatrywanej sprawie naruszonym przez sprawcę dobrem było mienie, wyrządzona szkoda została obliczona na kwotę niewiele przekraczającą 300 zł, a i szkoda grożąca (okoliczność eksponowana przez Sąd pierwszej instancji) nie wydaje się wysoka, skoro w skali miesiąca podejrzany kradł energię o wartości ok. 75 zł. Warto wspomnieć, w kontekście rodzaju naruszonego dobra uzasadniającego stosowanie omawianego środka zabezpieczającego, że w piśmiennictwie prezentowano pogląd, iż „sytuacja internowania sprawcy czynu, którego bezpośrednim ani pobocznym przedmiotem ochrony nie będzie życie i zdrowie człowieka, może wystąpić zupełnie wyjątkowo” (J. Misztal-Konecka, J. Konecki: Orzekanie w postępowaniu karnym o środku zabezpieczającym umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym, PS 2007, Nr 11-12, s. 122).

Nie jest jasne, na jakiej podstawie Sąd Okręgowy przyjął, że tego rodzaju zachowań podejrzany dopuszczał się w przeszłości wielokrotnie; w postanowieniu, które kontrolował, nie ma na ten temat wzmianki, natomiast z materiałów zawartych w aktach sprawy wynika, że wcześniej raz prowadzono postępowanie przeciwko Tadeuszowi D. z powodu nielegalnego pobierania przez niego energii. Jest jednak istotne, że katalog okoliczności wymienionych w art. 115 § 2 k.k., który ma charakter zamknięty, nie wskazuje, by ponowne popełnienie czynu zabronionego rzutowało na ocenę stopnia jego społecznej szkodliwości. Należy też wspomnieć, że okoliczności wskazane przez Sąd Okręgowy, jako świadczące o znacznej szkodliwości czynu, są tak typowe dla występku kradzieży energii elektrycznej, że w praktyce prawie każdy tego rodzaju czyn należałoby traktować jako przestępstwo o znacznym stopniu społecznej szkodliwości, co wyłączałoby możliwość warunkowego umorzenia postępowania, czy też uznania czynu za wypadek mniejszej wagi. Niestłusznie sytuowałoby to występki kradzieży energii w kategorii swego rodzaju kwalifikowanego typu przestępstwa.

Całkowicie błędnie, w aspekcie stopnia społecznej szkodliwości czynu, Sąd odwoławczy zwrócił uwagę, że podejrzany jest przekonany o słuszności swoich działań. Można powtórzyć, że nie jest to okoliczność wymieniona w art. 115 § 2 k.k., poza tym trzeba dostrzegać, iż Tadeusz D. tkwi w takim przekonaniu dlatego, że cierpi na chorobę psychiczną. Jeżeli zaś chodzi o okoliczności wymienione w art. 115 § 2 k.k., należące do strony podmiotowej czynu, a więc postać zamiaru, czy motywacja sprawcy, to w przy-

1.4.2. Sygn. akt I KZP 23/10 – Skład 7 sędziów

Czy sąd orzekając na etapie postępowania przygotowawczego w przedmiocie tymczasowego aresztowania (przedłużenia jego stosowania) jest uprawniony do badania i oceny trafności kwalifikacji prawnej zarzucanego czynu przyjętej przez oskarżyciela publicznego, a w szczególności, czy badając przesłanki stosowania tego środka jest nią związany?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.3. Sygn. akt I KZP 25/10

Czy następstwem postanowienia o przywróceniu terminu do wniesienia apelacji przez oskarżonego jest uchylenie prawomocności wyroków sądów obu instancji, w sytuacji gdy była już rozpoznawana apelacja prokuratora od tego samego wyroku, którego dotyczyło przywrócenie terminu a sąd odwoławczy w wyniku jej rozpoznania zmienił wyrok sądu pierwszej instancji?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.4. Sygn. akt I KZP 26/10

Czy wobec regulacji prawnej, przyjętej w art. 75 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 167, poz. 1191 w brzmieniu obowiązującym od dnia 17.06.2010 r.), sądem właściwym do rozpoznania odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej jest wydział karny sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika?

a w razie odpowiedzi negatywnej:

Czy wobec regulacji prawnej, przyjętej w art. 75 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 167, poz. 1191 w brzmieniu obowiązującym od dnia 17.06.2010 r.), sądem właściwym do rozpoznania odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej jest sąd pracy i ubezpieczeń społecznych sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika czy też wydział cywilny takiego sądu okręgowego?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.5. Sygn. akt I KZP 27/10

Czy przepis art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., nakazujący organom postępowania (sądowi) umorzenie postępowania karnego, obliguje do umorzenia tego postępowania z powodu przedawnienia karalności w trakcie trwania przewodu sądowego (a więc przed przystąpieniem do wyrokowania i przypisania czynu w tymże wyroku), mając na względzie opis czynu i jego kwalifikację prawną zawartą w akcie oskarżenia, czy też możliwe (a wręcz konieczne) jest dalsze prowadzenie postępowania karnego w przypadku, gdy sąd widzi możliwość zakwalifikowania zachowania oskarżonego według innego przepisu ustawy karnej o częściowo innych znamionach, aniżeli jest to ujęte w akcie oskarżenia (w ramach tego samego zdarzenia faktycznego), zagrożonego surowszą karą, co powoduje, iż nie nastąpiło jeszcze przedawnienie karalności tego przestępstwa?

1.4.10. Sygn. akt I KZP 33/10

Czy okoliczność, iż sędzia w trakcie sądenia sprawy był czasowo delegowany do pełnienia funkcji administracyjnej w Ministerstwie Sprawiedliwości na podstawie art. 77 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), nie wykonując w tym okresie żadnych czynności w sprawie o charakterze merytorycznym bądź formalnym, powoduje, że należy go traktować jako osobę nieuprawnioną do wydania orzeczenia w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

2.2.1. Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (SK 18/10)

Do merytorycznego rozpoznania została przekazana skarga konstytucyjna dotycząca art. 555 kodeksu postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) w zakresie, w jakim wskazany przepis wprowadza zbyt krótki roczny okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, uniemożliwiający dochodzenie odszkodowania w państwie prawa w dłuższym okresie, z art. 2 Konstytucji i art. 41 ust. 1 i 5 Konstytucji oraz art. 31 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.2. Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)

RPO wystąpił z wnioskiem o zbadanie zgodności art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie określa wymienionego w nim terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, jako terminu zawitego – z art. 45 ust. 1 i z art. 2 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.3. Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 115 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny wykonawczy z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Tekst wniosku: <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/pdf/2010/01/637905/1519794.pdf>

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.4. Penalizacja zachowań dotyczących przedmiotów będących nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej – art. 256 § 2-4 k.k. (K 11/10)

Grupa posłów na Sejm wniosła o zbadanie zgodności art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 5 listopada 2009 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw z art. 54 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 Konstytucji RP oraz art. 9, art. 10 w zw. z art. 17 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i podstawowych Wolności i art. 19 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.5. Przeciwdziałanie narkomanii; pojęcie "znacznej ilości" (P 20/10)

Sąd Rejonowy dla Karkowa-Krowodrzy Wydział II Karny przedstawił pytanie prawne czy art. 62 ust. 2 oraz art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii w zakresie, w jakim wprowadzają nieokreślone znamię "znacznej ilości" wymienionych tam substancji bez odniesienia do jakichkolwiek kryteriów pozwalających na ustalenie tej ilości, są zgodne z art. 2 w zw. z treścią art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.6. Wykroczenia; zasady zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (P 16/10)

Sąd Rejonowy w Łobzie II Wydział Karny – Sekcja do spraw o wykroczenia przedstawił pytanie prawne, czy art. 25 § 1 i § 2 ustawy z dnia 20 maja 1971 roku – Kodeks wykroczeń, w zakresie w jakim przewidują możliwość zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną, albo na areszt, jedynie jeśli jest to grzywna przekraczająca kwotę 500 złotych, jest zgodny z art. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.7. Właściwość sądu apelacyjnego w zakresie wniosku o wznowienie postępowania. Brak zażalenia na orzeczenie sądu apelacyjnego (SK 23/10)

Trybunał Konstytucyjny przyjął do merytorycznego rozpoznania skargę konstytucyjną w której wniesiono o stwierdzenie, że art. 544 § 1 k.p.k. – w zakresie w jakim do rozpoznania i rozstrzygnięcia wniosku o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania karnego czyni właściwym sąd apelacyjny – jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji a ponadto, że art. 547 § 1 k.p.k. – w zakresie w jakim nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania – jest niezgodny z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.8. Orzekanie grzywny na podstawie Prawa lotniczego (P 43/10)

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy przedstawił pytanie prawne, czy art. 210 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 3 lipca 2002 roku – Prawo lotnicze jest zgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.9. Wyłączenie z mocy prawa sędziego od udziału w sprawie, jeżeli brał już udział w wydaniu orzeczenia w postępowaniu odwoławczym (SK 27/10)

Do merytorycznego rozpoznania została przekazana skarga konstytucyjna dotycząca art. 40 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim ustawodawca nie wskazał w art. 40 § 1 kodeksu postępowania karnego przesłanki wyłączenia z mocy prawa sędziego od udziału w sprawie, jeżeli brał już udział w wydaniu orzeczenia w postępowaniu odwoławczym.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.10. Postępowanie karne: wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia i brak możliwości przywrócenia terminu (SK 28/10)

Do merytorycznego rozpoznania została przekazana skarga konstytucyjna dotycząca art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.11. Prawo oskarżonego do wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (SK 26/10)

Do merytorycznego rozpoznania została przekazana skarga konstytucyjna dotycząca zgodności art. 184 § 8 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 42 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim nie przyznaje oskarżonemu, analogicznie do prokuratora, prawa wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka w sytuacji, w której okaże się, że w czasie wydania tego postanowienia nie istniała uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej albo że świadek złożył świadomie fałszywe zeznania lub nastąpiło jego ujawnienie.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5. Informacja międzynarodowa

(opr. H. Kuczyńska, asystentka w Izbie Karnej SN)

5.1. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

5.1.1. Ochrona wyznania skazanego

Wyrok z 7 grudnia 2010 r. w sprawie Jakóbski v. Polska (nr skargi 18429/06)

Naruszenie art. 9 (wolność myśli, sumienia i wyznania)

Teza:

Skazanemu nie powinno się odmawiać podawania posiłków wegetariańskich, których domaga się on ze względu na konieczność przestrzegania nakazów religijnych.

Stan faktyczny

Skarżący w tej sprawie jest buddystą, odbywającym od 2003 r. karę pozbawienia wolności, obecnie w Zakładzie Karnym w Nowogrodzie. Jako buddysta wielokrotnie domagał się od dyrekcji zakładu karnego podawania mu posiłków wegetariańskich, podnosząc, że jest on człowiekiem religijnym, a buddyzm nakazuje mu powstrzymanie się od spożywania mięsa. Jego prośby odrzucano. Na podstawie wskazań dermatologa przez okres trzech miesięcy przyznano mu prawo do otrzymywania posiłków bez wieprzowiny, które również otrzymywało sześciu muzułmanów przebywających w tym zakładzie karnym. Jednak inny lekarz po zbadaniu skazanego doszedł do wniosku, że nie ma medycznych wskazań do stosowania takiej diety i prawa tego skazanemu odmówiono. W 2006 r. skarżący zażądał wszczęcia postępowania karnego przeciwko pracownikom zakładu karnego skarżąc się, że pomimo jego prośb, nadal otrzymywał posiłki na bazie mięsa, natomiast powstrzymanie się od ich spożywania zostałoby uznane za rozpoczęcie strajku głodowego i doprowadziłoby do wymierzenia mu kary dyscyplinarnej. Postępowanie to umorzono. Następnie Misja Buddyjska w Polsce wysłała list do władz więziennych w sprawie skarżącego. Wskazano w nim, że buddyści Mahayana powinni powstrzymać się od spożywania mięsa w celu kultywowania współczucia dla wszystkich żywych istot. Przedstawiciele Misji podnieśli, że wystarczające będzie wyeliminowanie takich produktów z posiłków skazanego. Ten zaś w listach do organów państwowych czynił kolejne próby wykazania, że dieta bez mięsa wieprzowego nadal zawierała mięso, a więc nie spełniała jego potrzeb. W rezultacie był on zmuszony do przyjmowania posiłków z mięsem i wyrzucania ich. Musiał polegać na paczkach otrzymywanych od rodziny. J. Jakóbski ponownie złożył zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, argumentując, że jego przekonania religijne są stale naruszane przez personel więzienny. Jego religia była określana jako „sekta”, a publikacje religijne wyrzucane do toalety. I to postępowanie karne zostało umorzone, a zażalenia składane do sądu nie spowodowały uchylecia tej decyzji prokuratora. Organy więzienne podkreślały, że nie mają obowiązku zapewnienia specjalnej diety osadzonemu, tak, by odpowiadała ona ich wymaganiom, czy to dietetycznym, czy religijnym. Art. 109 k.k.w. wskazuje jedynie, że mają to czynić jedynie w „miarę możliwości”. Co więcej, wskazywały, że wymagania skazanego odnoszące się do jedzenia nie powinny stanowić środka manipulowania organami więziennymi w celu otrzymania

nia lepszego traktowania. Skargi kierowane do sądu penitencjarnego również nie odniosły skutku, bowiem sąd uznał, że warunki techniczne i brak personelu kuchennego w zakładach karnych uniemożliwia zapewnienie indywidualnej diety osadzonym i uzasadnia konieczność serwowania ujednoliconych posiłków.

J. Jakóbski złożył skargę również do Rzecznika Praw Obywatelskich, jednak ten poinformował go, że administracja zakładu karnego nie ma obowiązku przygotowywania mu posiłków biorących pod uwagę jego rozmaite wymagania dietetyczne. Co więcej, ponieważ skazany był jedynym buddystą w całym zakładzie karnym, dostosowanie się do jego potrzeb stanowiłoby zbyt wielki wysiłek organizacyjny.

J. Jakóbski złożył skargę do Trybunału podnosząc, że odmowa zapewnienia mu diety wegetariańskiej stanowiła naruszenie jego praw gwarantowanych przez art. 9 Konwencji, jak również art. 14 (zakaz dyskryminacji), bowiem inne grupy religijne miały zapewnioną specjalną dietę. Skarżący wskazał, że buddysta powinien doskonalić swoje życie duchowe. Budda był nauczycielem, który nie wydawał rozkazów, a jedynie udzielał wskazówek, dlatego nie można uznać ich za wiążące wskazania religii. Jednak buddysta, który nie podąża za tymi wskazówkami, zatrzymuje się na swojej drodze do rozwoju duchowego.

W odpowiedzi na skargę rząd polski wskazał, że wegetarianizm nie może być uznany za kluczowy aspekt praktyki religijnej skarżącego. Powołał się przy tym na hasło "buddyzm" w Wielkiej Encyklopedii PWN, gdzie napisano, iż buddyzm co do zasady nie zabrania spożywania mięsa. Również powołując się na Wikipedię (hasło "kuchnia buddyjska") rząd polski zauważył, że nawet restrykcyjna reguła religijna jedynie zaleca, ale nie obowiązuje, do przestrzegania wegetarianizmu.

Trybunał przede wszystkim zajął się dopuszczalnością skargi. Uznał, że został w danej sprawie wyczerpany tryb postępowania przed polskimi sądami karnymi. Natomiast droga cywilnoprawna nie umożliwiała skazanemu dochodzenia praw wynikających z art. 9 Konwencji. Art. 448 k.c. wskazuje, że można domagać się odszkodowania, jedynie gdy naruszenie prawa wynikało z bezprawnego działania. Natomiast zgodnie z art. 109 k.k.w. odmowa zapewnienia specjalnej diety skazanemu nie była bezprawna.

Trybunał podkreślił, że do danej sprawy znajdzie zastosowanie art. 9 Konwencji. Skarżący na podstawie art. 9 miał zagwarantowane prawo do wolności wyznania. Prawo to obejmuje m.in. wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Religijny zakaz spożywania określonych produktów stanowi element gwarantowanego przez ten przepis prawa. Trybunał zauważył, że w praktyce orzeczniczej zwracano uwagę na różne formy manifestowania przekonań religijnych, których ochronę zapewnia art. 9 Konwencji. Nie może on jednak stanowić podstawy ochrony każdego zachowania inspirowanego przekonaniem religijnym, bowiem wolność myśli, sumienia i wyznania zakłada pewną spójność, powagę i istotność tych przekonań (por. Leyla Şahin v. Turcja, nr sprawy 44774/98). W tym aspekcie Trybunał ocenił już uprzednio, że przestrzeganie określonych wymagań dietetycznych może być uznane za sposób wyrażania przekonań religijnych (por. wyrok w sprawie Cha'are Shalom Ve Tsedek v. Francja, nr sprawy 27417/95). Państwo natomiast nie posiada uprawnień do oceniania, czy praktyki religijne danej religii są zasadne. Na podstawie powyższych rozważań Trybunał wskazał, że buddyzm jest jedną z największych uznawanych w większości państw światowych religii.

Nawet jeśli nie wymaga on od swoich wyznawców, by przestrzegali oni zasad wegetarianizmu, to czynienie tak z przyczyn inspirowanych religijnością nie może być uznane za nierozsądne.

Trybunał uznał wprawdzie, że decyzja o zapewnieniu specjalnej diety jednemu osadzonemu mogła mieć finansowy wpływ na budżet zakładu karnego, jednak uznał, że państwo powinno zawsze znaleźć właściwą równowagę między kwestiami finansowymi oraz potrzebą zapewnienia praw jednostce. Skarżący w tej sprawie domagał się jedynie posiłków bezmięsnych, których nie trzeba było przygotowywać ani podawać w specjalny sposób, ani też nie wymagały sprowadzania specjalnych produktów. Trybunał nie został przekonany argumentacją rządu polskiego, że zapewnienie takiej diety spowodowałoby poważne problemy dla zarządu zakładu karnego, lub prowadziło do spadku standardu żywienia zapewnianego innym osadzonym. Wskazał również na przyjęte dnia 11 stycznia 2006 r. Zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy na temat Europejskich Standardów Więziennych. Zgodnie z zaleceniami skazani powinni mieć zapewnioną pożywną dietę, która bierze pod uwagę ich wiek, stan zdrowia, religię, kulturę i rodzaj wykonywanej pracy. Już w poprzednich sprawach Trybunał zwracał uwagę, że pomimo braku wiążącej mocy tych zaleceń, organy państwowe powinny zawsze brać je pod uwagę (por. wyrok w sprawie *Musiał v. Polska*, nr sprawy 28300/06). W rezultacie Trybunał uznał, że organy polskie nie zapewniły odpowiedniej równowagi między interesami organów więziennych a prawami J. Jakóbskiego, gwarantowanymi przez art. 9 Konwencji i w rezultacie naruszyły ten przepis.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

6. Przegląd książek i czasopism

(opr. Artur Kotowski, asystent w Izbie Karnej SN)

6.1. Przegląd książek

- E. Wdzięczna, Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle koncepcji sprawiedliwości naprawczej, Toruń 2010
- P. Grzebyk, Odpowiedzialność karna za zbrodnię agresji, Warszawa 2010
- A. Nowak, T. Malczyk, R. Nesterowicz, Zwalczenie fałszerstw pieniędzy, Szczytno 2010
- A. Staszak, Porwania w celu wymuszenia okupu. Studium kryminalistyczne, 2010
- E. Szczęsna (red.), E. Kasperski (red.), Komparatystyka dzisiaj. Tom 1. Problemy teoretyczne, Kraków 2010

6.2. Przegląd czasopism

Europejski Przegląd Sądowy 2010 nr 10

- Quis iudicabit? – europejska wspólnota sędziów czy sędziowska wieża Babel?
- Ewa Łętowska, Zapewnienie skuteczności orzeczeniom sądów międzynarodowych
- Ireneusz C. Kamiński, Prawo do życia i zakaz tortur oraz poniżającego i niehumanitarnego traktowania w orzecznictwie ETPCz w 2009 r.

Europejski Przegląd Sądowy 2010 nr 11

- Jacek Skrzydło, Wykonanie wyroku ETPCz

Wojskowy Przegląd Prawniczy nr 2/2010

- Dariusz Czyżak, Odpowiedzialność za nielegalne urządzenie gier hazardowych w polskim systemie prawnym
- Ryszard A. Stefański, Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych
- Artur Kaznowski, Immunitet formalny a przeszukiwanie
- Wojciech Marcinkowski, Naruszenie uzgodnionych warunków skazania jako podstawa zaskarżenia wyroku konsensualnego

Państwo i Prawo 2011 nr 1

- Dariusz Wysocki, Postępowanie apelacyjne w procesie karnym (uwagi *de lege ferenda*)

- Jan Kulesza, Negatywna prewencja generalna
- Patrycja Grzebyk, Definicja zbrodni agresji (po konferencji przeglądowej MTK)
- Jan Winczorek, Nowe badania empiryczne z zakresu socjologii wymiaru sprawiedliwości (artykuł recenzyjny)

Palestra 2010 nr 11-12

- Wojciech Hermeliński, Barbara Nita, Wykonywanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka poprzez wznowienie prawomocnie zakończonych postępowań
- Piotr Wiatrowski, Filozofia interpretacji prawniczej, cz. I, Wprowadzenie
- Łukasz P. Supera O powszechnie występującej podstawie wyłączenia sędziego na wniosek w sprawach karnych